

ПРОБЛЕМИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЖИТЛОВИМ ОБ'ЄКТАМ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ВОЄННОЮ АГРЕСІЄЮ РФ

PROBLEMS OF COMPENSATION FOR DAMAGE CAUSED TO RESIDENTIAL OBJECTS OF UKRAINIAN CITIZENS BY MILITARY AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION

Самчук-Колодяжна З.Ф., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинський національний університет

Колодяжний Д.О., аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Волинський національний університет

Реалії сьогодення доводять людству, що технічний прогрес, який дозволяє реально планувати космічні подорожі на сусідні планети, разом з тим, показав незахищеність людини, її основних прав і свобод від нічим не обумовленої агресії територіально більшого сусіда та безпорадність міжнародних інституцій, які покликані захищати права та свободи кожної людини та громадянина.

В статті досліджуються встановлені законодавчо порядок та межі часткового відшкодування шкоди, завданої цивільному населенню військовою агресією РФ внаслідок бойових дій, терористичних актів та диверсій знищенням та пошкодженням їх житла на території України, проблеми правового регулювання компенсації за знищені та пошкоджені житлові приміщення громадян, можливість стягнення завданих збитків з агресора та обґрунтування необхідності удосконалення започаткованого інструментарію захисту життя і майна громадян України.

Масштаби завданих матеріальних втрат житловій інфраструктурі на всій території України та питання відшкодування завданих збитків агресором викликають необхідність не лише удосконалення, як міжнародного так і національного законодавства, але й вироблення нових дієвих засобів притягнення країни агресора до відповідальності.

Світовій практиці відомі різні форми відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок воєнних дій, наприклад контрибуції, репарації, конфіскація, субституції, які застосовувалися після завершення збройної агресії. Відзначимо, що це встановлювалось актом капітуляції, або мирним договором. Проте, про застосування цих способів говорити рано, а відшкодувати втрати потрібно сьогодні.

З метою захисту своїх громадян та їх майна Україна здійснила ряд юридичних дій з метою отримання від російської федерації відшкодувань: у Європейському суді з прав людини за заявами України проти росії, у Міжнародному суді ООН розглядається позов України проти росії з метою притягнення останньої до відповідальності за вчинення актів тероризму і дискримінації, фінансування тероризму.

Враховуючи масштаби знищеного і пошкодженого житла громадян України, особливого значення набуває Закон України від 23 лютого 2023 року «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації проти України та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України».

Звертаємо увагу на те, що право на компенсацію за зруйноване житло настає після закінчення воєнного стану чи його припинення, а заяви приймаються протягом трьох років з дня припинення/закінчення воєнного стану.

Джерелами фінансування компенсації за пошкоджені та знищені об'єкти нерухомого майна (житло) є кошти державного та місцевих бюджетів, кошти міжнародних фінансових організацій, інших кредиторів та інвесторів, а основними є репарації або інші стягнення з російської федерації.

На сьогодні, умови та порядок компенсації громадянам України за знищені житлові приміщення, законодавчо визначені, проте, цей процес довготривалий і потребує колосальних затрат, а тому питання реалізації права наших громадян на відшкодування шкоди завданої збройною агресією РФ вимагає нагального вирішення шляхом удосконалення та вироблення відповідних правових механізмів як міжнародними інституціями, так і національним законодавством.

Ключові слова: агресія, воєнний стан, терористичні дії, цивільне населення, геноцид, конвенція, санкції, відшкодування шкоди завданої військовою агресією, знищення/пошкодження житлових об'єктів, житловий сертифікат, порядок та межі відшкодування.

Today's realities prove to humanity that technical progress, which allows us to realistically plan space travel to neighboring planets, at the same time, has shown the insecurity of man, his basic rights and freedoms from the unprovoked aggression of a territorially larger neighbor and the helplessness of international institutions that are called to protect the rights and freedom of every person and citizen.

The article examines the legally established procedure and limits of partial compensation for damage caused to the civilian population by military aggression of the Russian Federation as a result of hostilities, acts of terrorism and sabotage by the destruction and damage of their housing on the territory of Ukraine, the problems of legal regulation of compensation for destroyed and damaged residential premises of citizens, the possibility of recovery of damages from the aggressor and substantiation of the need to improve the initiated tools for the protection of life and property of citizens of Ukraine.

The scale of the material losses caused to the housing infrastructure throughout the territory of Ukraine and the issue of compensation for the damages caused by the aggressor call for the need not only to improve both international and national legislation, but also to develop a new legal toolkit for bringing the aggressor country to justice.

World practice knows various forms of compensation for damage caused as a result of military actions, such as contributions, reparations, confiscation, substitutions, which were applied after the end of armed aggression. Note that this was established by an act of capitulation or a peace treaty. However, it is too early to talk about the use of these methods, and it is necessary to compensate for losses today.

In order to protect its citizens and their property, Ukraine has taken a number of legal actions with the aim of obtaining compensation from the Russian Federation: in the European Court of Human Rights based on Ukraine's claims against Russia, in the UN International Court of Justice Ukraine's lawsuit against Russia is being considered in order to hold the latter accountable for acts of terrorism and discrimination, financing of terrorism.

Taking into account the scale of the destroyed and damaged housing of Ukrainian citizens, the Law of Ukraine of February 23, 2023 "On compensation for damage and destruction of certain categories of immovable property as a result of hostilities, acts of terrorism, sabotage caused by the military aggression of the Russian Federation against Ukraine and State register of property damaged and destroyed as a result of hostilities, terrorist acts, sabotage caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine."

We draw your attention to the fact that the right to compensation for destroyed housing begins after the end of martial law or its termination, and applications are accepted within three years from the date of termination/end of martial law.

The sources of funding for compensation for damaged and destroyed real estate (housing) are funds from the state and local budgets, funds from international financial organizations, other creditors and investors, and the main ones are reparations or other recoveries from the Russian Federation.

Today, the conditions and procedure for compensation to citizens of Ukraine for the destruction of residential premises are defined by law, however, this process is long-term and requires colossal costs, and therefore the issue of realizing the right of our citizens to compensation for damage caused by the armed aggression of the Russian Federation requires an urgent solution by improving and developing appropriate legal mechanisms by both international institutions and national legislation.

Key words: aggression, martial law, terrorist actions, civilian population, genocide, convention, sanctions, compensation for damage caused by military aggression, destruction/damage of residential objects, housing certificate, order and limits of compensation.

Постановка наукової проблеми та її значення. Наслідки воєнних та терористичних дій, які веде агресор на території нашої держави призводять до геноциду українського народу, тотального знищення окупованих територій та екоциду флори та фауни України.

Масштаби завданих матеріальних втрат житловій інфраструктурі на всій території України та питання відшкодування завданих збитків агресором викликають необхідність не лише удосконалення, як міжнародного так і національного законодавства, але й вироблення нових правових механізмів притягнення країни агресора до відповідальності.

Метою та завданням статті є дослідження достатності правового механізму відшкодування шкоди, завданої приватній житловій інфраструктурі України, обґрунтування необхідності впровадження відповідних міжнародно-правових форм відшкодування цивільному населенню шкоди, завданої збройною агресією та удосконалення національного юридичного інструментарію стягнення завданих агресором матеріальних втрат, як державі в цілому, так і кожному потерпілому громадянину.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Проблема прав людини є однією з найактуальніших проблем сучасності. Права людини виступають як одна з найважливіших сфер співробітництва держав на міжнародній арені. Повага й дотримання їх є переконливим доказом прихильності держави до ідеалів світового співтовариства, спрямованого на підтримку міжнародного миру й безпеки, повагу й недоторканість прав людини.

Сьогодні на території України йде війна внаслідок повномасштабного вторгнення РФ, що триває понад півтора року – більше 545 трагічних днів і ночей, яке є найбільшим із часів Другої світової війни. Проте такого тотального знищення цивільної інфраструктури, порушення законів та звичай ведення воєнних дій не лише проти цивільного населення, але й щодо довкілля не було і за часів фашистського вторгнення, коли бойові дії проходились на території трьох континентів.

Згадаймо, що ще у сиву давнину Священна книга Тора забороняла під час війни позбавляти мирне населення джерел виживання, а Бірський «Закон невинних» 697 року встановив заборону вбивати на війні дітей і жінок та руйнувати церкви.

Гаазькими конвенціями (III – «Про початок воєнних дій» та IV – «Про закони та звичаї війни на суходолі» від 18.10.1907 р.) більше ста років тому було офіційно врегульовано відносини сторін у воєнних конфліктах, а після Другої світової війни Женевськими конвенціями, зокрема, від 12.08.1949 «Про захист прав цивільного населення під час війни» передбачено обов'язок воюючих держав вести бойові дії так, щоб мінімізувати шкоду мирному населенню та заборонено вбивати цивільних і поводитися з ними «гуманно без будь-якої ворожої дискримінації» [1; 2].

Основною метою Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни є захист цивільних осіб від насильства та недопущення будь-яких форм дискримінації та встановлення правил, що регулюють поведінку сторін конфлікту і захищають права цивільного населення, а її положення забороняють безпідставні атаки на цивільних осіб, включаючи усі форми фізичного насильства, знищення майна, використання цивільних об'єктів, в якості військових цілей, та гарантують повагу до життя, фізичної та моральної недоторканості цивільного населення [3].

Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни набула широкого міжнародного визнання та ратифікації багатьма країнами світу. В разі порушення положень конвенції міжнародними суб'єктами можуть застосовуватися механізми міжнародного гуманітарного права для притягнення винних сторін до відповідальності.

Нагадаємо, що світ, вражений руйнівними масштабами Другої світової війни, провів над гітлерівськими злочинцями Нюрнберзький і Токійський трибунали та створив ООН, рішення якого ігнорує агресор, який є співзасновником цієї організації, як і Україна.

Проте, сьогодні інституції ООН Міжнародного Комітету Червоного Хреста є безсилим проти злочинних дій агресора – РФ в Україні. Відшкодування збитків від повномасштабної війни, яку веде російська федерація проти України, вказує на необхідність удосконалення міжнародного законодавства, що застосовувалося до цього, та необхідність дієвих підходів з відшкодування шкоди, завданої українському народові.

Масштаби воєнних злочинів та завданої шкоди вражають: від ворожих ракет, безпілотників та обстрілів гине мирне населення не лише на тимчасово окупованих територіях та лінії зіткнення, але й по всій території України, знищуються домівки та майно громадян, об'єкти критичної інфраструктури, історичні пам'ятки, об'єкти природно-заповідного фонду, засмічено та забруднено мільйони гектарів с/г угідь, лісів, водних об'єктів, гине флора і фауна, постійна загроза ядерної небезпеки.

Світовій практиці відомі різні форми відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок воєнних дій, наприклад контрибуції, репарації, конфіскація, субституції, які застосовувалися після завершення збройної агресії. Проте, про застосування цих способів говорити рано, а відшкодувати втрати потрібно сьогодні. Відзначимо, що це встановлювалось актом капітуляції, або мирним договором.

Зауважимо, що після створення ООН, прийняття «Загальної декларації з прав людини», «Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод», які обмежували суверенітет усіх держав у взаємовідносинах зі своїми громадянами у вирішенні спорів, у яких з'явилась можливість захисту своїх прав та законних інтересів, в тому числі при захисті майнових прав, а зі створенням Європейського суду з прав людини, з'явився узаконений юридичний механізм вирішення спорів між державою та громадянином [4; 5].

Нормами міжнародного права встановлено, що потерпілі від воєнних конфліктів можуть звернутися до Європейського суду з позовом до держави, війська якої завдали їй шкоди, про її компенсацію, але після використання всіх національних засобів правового захисту, проте це довготривалий шлях.

Відповідно до міжнародних стандартів, задля захисту майнових прав фізичних та юридичних осіб видається особливо важливим створити механізм подання майнових вимог, який повинен бути легкодоступним та включати процедури, що передбачають гнучкий стандарт доведення і дозволяють заявникам та іншим особам у схожій ситуації відновити свої майнові права й отримати компенсацію за втрату можливості користування ними.

З початку тимчасової окупації окремих територій Донецької та Луганської областей в 2014 році, постало питання про відшкодування шкоди, заподіяної агресивними діями російської федерації цивільним особам та цивільним об'єктам. З метою захисту своїх громадян та їх майна Україна здійснила ряд юридичних дій з метою

отримання від російської федерації відшкодувань: у Європейському суді з прав людини за заявами України проти росії, у Міжнародному суді ООН розглядається позов України проти росії з метою притягнення останньої до відповідальності за вчинення актів тероризму і дискримінації, фінансування тероризму.

Проблеми відшкодування збитків, завданих військовою агресією рф вказують на необхідність удосконалення законодавства, що застосовувалося до цього, та вжиття дієвих підходів до відшкодування шкоди.

Саме тому, в Україні започатковано вироблення юридичного інструментарію стягнення завданих збитків з агресор. Так 12 травня 2022 р. Верховна Рада України прийняла Закон України № 2249-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки та оборони України» від 11 травня 2022 року «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності рф та її резидентів», яким передбачено вилучення на користь України активів ряду банків та корпорацій рф [6]. Цьому слугує і Закон України «Про санкції» від 14.08.2014 [7].

Зазначимо, що 12 травня 2022 р. ухвалено Закон України № 2257-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб» [8], яким передбачено застосування такого виду санкцій, як стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі рф, за рішенням Вищого антикорупційного суду, (п. 11 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про санкції» від 14.08.2014). Згідно цього Закону санкції можуть застосовуватися з боку України по відношенню до іноземної держави, іноземної юрособи або ж юрособи, яка знаходиться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента, іноземців, осіб без громадянства, суб'єктів, які здійснюють терористичну діяльність. Закон передбачає 24 види санкцій, проте цей перелік не є вичерпним [7].

Санкції можуть бути секторальними (щодо іноземної держави) або персональними (щодо фізичних чи юридичних осіб та суб'єктів, що здійснюють терористичну діяльність).

Пропозиції щодо санкцій виносяться на розгляд Нацбезпеки та оборони України Верховною Радою, Президентом, Кабінетом Міністрів, Нацбанком, Службою безпеки України. Рішення щодо персональних санкцій приймається РНБО та вводиться в дію Указом Президента України, а щодо секторальних санкцій, то затверджується ще постановою Верховної Ради України.

Враховуючи масштаби знищеного і пошкодженого житла громадян України, особливого значення набуває Закон України від 23 лютого 2023 року «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації проти України та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України» [9].

Межі дії закону. Цей закон визначає права і організаційні засади надання компенсації за пошкодження та знищення окремих об'єктів нерухомого майна, а саме житлових приміщень спричинених агресією рф з дня набрання чинності Указу Президента «Про введення воєнного стану в Україні від 24 лютого 2022», затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року і не поширюється на аналогічні об'єкти, що знаходилися на тимчасово окупованій рф території України [9].

Дія закону поширюється на об'єкти житлового призначення, які розділено законодавцем на «знищені» та «пошкоджені».

Знищені – це об'єкти нерухомого майна, які розташовані в Україні та стали непридатними для використання за цільо-

вим призначенням внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, відновлення яких є неможливим шляхом поточного або капітального ремонту, реконструкції, реставрації чи економічно недоцільним.

Такими об'єктами є:

- квартири, інші житлові приміщення в будівлі, будинки садибного типу, садові та дачні будинки;

- об'єкти будівництва (будинки садибного типу, садові та дачні будинки), в яких на момент знищення були зведені несучі та зовнішні огорожувальні конструкції (крім світлопрозорих конструкцій та заповнення дверних прорізів), щодо яких отримано право на виконання будівельних робіт;

- складові частини об'єктів будівництва (квартири, інші житлові приміщення в будівлі), які після прийняття в експлуатацію є самостійними об'єктами нерухомого майна.

Пошкоджені об'єкти нерухомого майна (аналогічні вищеперерахованим та спільне майно багатоквартирного будинку) – це об'єкти нерухомого майна, які розташовані в Україні та пошкоджені внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, та можуть бути відновлені шляхом поточного або капітального ремонту, реконструкції чи реставрації, відновлення яких є економічно доцільним.

Запроваджується Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, – єдина державна інформаційно-комунікаційна система, призначена для збирання, накопичення, обліку, обробки, зберігання та захисту інформації (документів) про рухоме та нерухоме майно, пошкоджене та знижене внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, осіб, майно яких пошкоджено або знищено, матеріальну шкоду (у тому числі збитки), завдану внаслідок пошкодження та знищення такого майна, компенсацію за пошкодження [9].

Зауважимо, що даним Законом встановлена компенсація за знищені житлові приміщення. Щодо пошкоджених об'єктів, то згідно цього Закону, така шкода відшкодовується у відповідності до постанови Кабінету Міністрів України, яка буде прийнята для виконання цього Закону.

Встановлено три форми компенсації, а саме:

- виконання робіт, пов'язаних з будівництвом, на пошкодженому об'єкті нерухомого майна з метою його відновлення та/або надання будівельної продукції для виконання таких робіт;

- надання грошових коштів шляхом їх перерахування на поточний рахунок отримувача компенсації із спеціальним режимом використання для будівництва будинку садибного типу, садового або дачного будинку за знищенні;

- фінансування придбання знищених квартир, іншого житлового приміщення, будинку садибного типу, садового або дачного будинку (у тому числі фінансування придбання приміщення/будинку, що буде споруджений у майбутньому, або інвестування/фінансування його будівництва) з використанням Житлового сертифіката, який є документом, що підтверджує гарантії держави щодо забезпечення фінансування придбання житлового приміщення [9].

Імперативно визначено статус отримувачів компенсації за знищені та пошкоджені об'єкти нерухомості, в т. ч. житла. Перш за все це фізичні особи (громадяни України) [9].

До таких осіб відносять власників житлових приміщень, спеціального майнового права на неподільні житлові об'єкти незавершеного будівництва та майбутні об'єкти житлової нерухомості або особи, які сплатили часткову ціну такого об'єкта.

Мають право на компенсації особи, які здійснили інвестування/фінансування будівництва житлових

об'єктів, щодо яких отримано право на виконання будівельних робіт до набрання чинності Законом України «Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому» [10], а також члени житлово-будівельних (житлових) кооперативів, які викупили квартиру, інше житлове приміщення в будівлі, будинок садибного типу, садовий або дачний будинок кооперативу, але не оформили право власності на нього [9].

Право на компенсацію мають спадкоємці передбачених законом отримувачів.

Позбавлені права на компенсацію особи, до яких застосовано санкції відповідно до Закону України Про санкції», особи, які мають судимість за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених розділом I «Злочини проти основ національної безпеки України» Кримінального кодексу України, та спадкоємці таких осіб.

Законом встановлено порядок отримання компенсації за знищені житлові приміщення. Так, для отримання такої компенсації необхідне звернення отримувача в Комісію з розгляду питань про надання компенсації, які утворюються місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевого самоврядування та військовими або військово-цивільними адміністраціями населених пунктів.

Відмітимо, що в разі наявності документів в інформаційно-комунікаційних системах їх подавати в Комісію не обов'язково, так як така інформація отримується Комісією самостійно і заборонена така вимога до отримувача.

Заява про надання компенсації щодо кожного знищеного об'єкта нерухомого майна може бути подана до Комісії з розгляду питань щодо надання компенсації, уповноваженої розглядати такі заяви на відповідній території в електронній формі (засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг) та у паперовій формі (через центр надання адміністративних послуг, орган соціального захисту населення або нотаріуса).

Необхідно відмітити, що подання заяви про надання компенсації за знищений об'єкт нерухомого майна здійснюється незалежно від зареєстрованого місця проживання (перебування) отримувача компенсації або місця розташування знищеного об'єкта нерухомого майна.

Перелік документів, що засвідчують право власності чи інше майнове право отримувача на знищене або пошкоджене житлове приміщення визначається Кабінетом Міністрів України в Порядку ведення Реєстру пошкодженого та знищеного майна.

Крім отримувача-власника заява про надання компенсації за знищений об'єкт нерухомого майна може бути подана спадкоємцем особи отримувача.

Строки розгляду звернення (заяви) Комісією не більше 30 календарних днів.

На грошові кошти, що перебувають на поточному рахунку із спеціальним режимом використання, не може бути звернено стягнення та накладено арешт.

Розмір компенсації за знищений житловий об'єкт визначається щодо кожного отримувача компенсації та кожного знищеного об'єкта окремо, виходячи із загальної площі знищеного житла та вартості 1 квадратного метра площі знищеного житлового приміщення.

Житловий сертифікат використовується отримувачем компенсації в обсязі грошової суми зазначеної в ньому.

Оплата різниці між фактичною вартістю житла, та вартістю, зазначеною у житловому сертифікаті, здійснюється отримувачем компенсації самостійно.

Житловий сертифікат може бути використаний лише його власником або його спадкоємцем та не може бути відчужений третім особам.

Законом встановлено строк звернення для фінансування придбання житлового приміщення, що становить п'ять років з дня видачі Житлового сертифіката. Пошук та вибір житла здійснюється отримувачем компенсації

самостійно на території будь-якої територіальної громади України, крім тимчасово окупованої або території, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій.

Договір на придбання житлового приміщення з використанням Житлового сертифіката підлягає нотаріальному посвідченню. Отримувач компенсації не має права відчужувати таке житлове приміщення протягом п'яти років.

Звертаємо увагу на те, що право на компенсацію за зруйноване житло настає після закінчення воєнного стану чи його припинення, а заяви приймаються протягом трьох років з дня припинення/закінчення воєнного стану.

Законом встановлено пріоритетне право на отримання компенсації окремими категоріями громадян України [9].

У разі смерті отримувача компенсації до спадкоємця переходить право на отримання компенсації за пошкоджені/знищені об'єкти нерухомого майна (у тому числі Житловий сертифікат).

Джерелами фінансування компенсації за пошкоджені та знищені об'єкти нерухомого майна (житло) є кошти державного (у тому числі Фонду відновлення майна та зруйнованої інфраструктури, Фонду ліквідації наслідків збройної агресії) та місцевих бюджетів, кошти міжнародних фінансових організацій, інших кредиторів та інвесторів, а основними є репарації або інші стягнення з російської федерації.

Висновки. Таким чином, наша країна продовжує створювати дієвий правовий механізм захисту прав та інтересів постраждалих громадян в контексті вимог міжнародного права. На сьогодні це стосується відшкодування шкоди за знищене житло громадян України згідно вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Умови та порядок компенсації громадянам України за знищені житлові приміщення, законодавчо визначені, проте, цей процес довготривалий і потребує колосальних затрат, а тому питання реалізації права наших громадян на відшкодування шкоди завданої збройною агресією рф вимагає нагального вирішення шляхом удосконалення та вироблення відповідних правових механізмів як міжнародними інституціями, так і національним законодавством.

Потребує нагального вирішення питання відшкодування пошкодженого житла, а також іншого майна (допоміжні будівлі та споруди, транспорт, предмети домашнього вжитку, тривалого використання, як от пральні машини, холодильники, телевізори, санітарно-технічне обладнання, та ін., яке окупанти вивозили з пограбованих домівок наших громадян на подив усього світу) не лише за рахунок репарацій, що будуть в майбутньому, але й запровадженням національного механізму відшкодування такої шкоди. Відповідно до міжнародних стандартів, задля захисту майнових прав фізичних та юридичних осіб видається особливо важливим створити механізм подання майнових вимог, який повинен бути легко доступним та включати процедури, що передбачають гнучкий стандарт доведення і дозволяють заявникам та іншим особам у схожій ситуації відновити свої майнові права й отримати компенсацію за втрату можливості користування ними.

Таку можливість українським громадянам покликані забезпечити відповідні інституції в питанні встановлення юрисдикції ЄСПЛ при розгляді заяв по відшкодуванні шкоди завданої агресією рф.

Враховуючи те, що для розгляду заяви Суд повинен встановити свою юрисдикцію і як правило, загальна позиція Суду щодо наявності чи відсутності юрисдикції для розгляду заяви формується під час розгляду міжурядових заяв і в подальшій практиці Суд застосовує свою позицію при розгляді заяв фізичних осіб, відповідним українським інституціям необхідно забезпечити такий спосіб відшкодування.

Перевага використання цього механізму – розгляд заяви незалежним і компетентним судом. За резуль-

татами розгляду заяви Суд може присудити справедливу сатисфакцію. Необхідно звернути увагу на те, що рф ухвалено закон про невиконання рішень ЄСПЛ з 15.03.2022 року.

Викладене свідчить про те, що в Україні в найкоротші терміни необхідно не лише вдосконалити прийняте наці-

ональне законодавство, але й посприяти дієвому удосконаленню міжнародно-правових форм захисту прав наших громадян та й розробити та впровадити новий національний юридичний механізм для справедливої компенсації всім потерпілим громадянам України від збройної агресії рф.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаазька конвенція про початок воєнних дій від 18.10.1907 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/141186___547608
2. Гаазька конвенція про закони і звичаї суходільної війни від 18.10.1907 р. URL: <http://lostart.org.ua/ua/docs/151.html>
3. Женевська конвенції про захист цивільного населення від 12 серпня 1949 року. URL: <https://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2017/05/%D0%96%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F-4.pdf>
4. Загальна декларації з прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
5. Європейської конвенції з прав людини та основоположних свобод 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
6. Закон України № 2249-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки та оборони України» від 11 травня 2022 року «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності РФ та її резидентів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2249-20#Text>
7. Закон України «Про санкції» від 14.08.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>
8. Закон України № 2257-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2257-20#Text>
9. Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 23 лютого 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text>
10. Закон України «Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому» від 15.08.2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2518-20#Text>